

УДК 346.5+351.82

К.І. АПАНАСЕНКО, канд. юрид. наук, доц., доцент кафедри
цивільного, господарського права та процесу
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН (НА ПРИКЛАДІ ДОЗВІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ)

Ключові слова: організаційно-господарські відносини, «адміністративно-господарські» відносини, дозвільні відносини, «адміністративно-господарське» право, господарська компетенція.

Проаналізовано теоретичні питання організаційно-господарських відносин у контексті нової теорії так званих адміністративно-господарських відносин, ознаки організаційно-господарських відносин порівнюються з пропонованими в літературі ознаками «адміністративно-господарських» відносин. Також критично аналізується питання щодо необхідності спеціального адміністративно-правового регулювання «адміністративно-господарських» відносин у системі законодавства України.

Актуальність теми дослідження. Науковці в галузі адміністративного права стверджували і продовжують доводити, що відносини, які виникають у галузі управління економікою, є адміністративними за своєю правовою природою. Відомий учений В.К. Колпаков вказує, що «в умовах незалежності України відбулась трансформація адміністративно-правових відносин, змістом якої стало формування режиму правової рівності між державою, її органами та посадовими особами і громадянами» [1, с. 104]. Тому він та його колеги почали визнавати адміністративно-правовими відносинами, крім власне управлінських, і інші групи відносин (публічно-сервісні, деякі договірні відносини). Поступово в науці адміністративного права сформувалась концепція «адміністративно-господарського» права та «адміністративно-господарських» правовідносин, до розробників якої належать Т.М. Кравцова [2–5], Р.С. Мельник [6], Є.В. Петров [7], В.В. Галуцько [8, 9]. Натомість наука господарського права ще в радянський період запропонувала теорію господарсько-управлінських відносин (В.К. Мамутов, В.В. Лаптев), яка знайшла легальну реалізацію в нормах Господарського кодексу України про організаційно-господарські правовідносини, організаційно-господарські зобов'язання (гл. 2, ст. ст. 3, 176 та ін.).

Дослідження питання про співвідношення «адміністративно-господарських» і організаційно-господарських правовідносин можна було би розглядати в порівняльно-правовому аспекті як суто теоретичне питання, якби вчені-адміністративісти ставились до розробки вказаної правової теорії менш серйозно. Проте у публікаціях вони піднімають питання про визнання «адміністративно-господарського

права», що регулює «адміністративно-господарські відносини», підгалуззю (інститутом) адміністративного права та про необхідність напрацювання масиву адміністративно-господарського законодавства [3, с. 53; 6; 7; 9, с. 142]. Наразі, коли в Україні відбувається регуляторна реформа, інтенсивно змінюється законодавство про засоби державного регулювання господарської діяльності, наше дослідження є актуальним і має на меті надати аналіз питанню про наявність / відсутність підстав для означених законотворчих пропозицій.

Постановка проблеми. Одним із засадничих положень для нашої роботи є аксіома, що управлінські відносини опосередковуються не лише через адміністративно-правові відносини, останні — одна з їх форм [10, с. 76]. Адже усі прояви державного управління неможливо охопити адміністративно-правовим регулюванням, а тому вони виступають об'єктом правового регулювання інших галузей права [11, с. 186]. Тобто у сфері державного управління реалізуються й адміністративні, і організаційно-господарські, фінансові, екологічні, й інші правовідносини. У науковій літературі відмічалось [12, с. 5], що при потребі у сфері господарювання можуть використовуватись не тільки господарсько-правові, а й правові засоби інших галузей права, що можуть інтегруватись у господарсько-правові механізми як їх необхідні елементи і використовуватись паралельно.

Учені-адміністративісти відстоюють позицію, що відносини у сфері державного регулювання господарської діяльності, в тому числі публічно-сервісні (наприклад, пов'язані з видачею документів дозвільного характеру), є різновидом адміністративних відносин [13, с. 19—20; 14—18]. Теорія «адміністративно-господарських» відносин останнім часом інтенсивно розробляється в науці адміністративного права; у журналі «Адміністративне право і процес» постійною є рубрика «Адміністративно-господарське право». Наявні й індивідуальні підходи до цього питання. Наприклад, в адміністративно-правовій літературі розробляється теорія публічних господарських відносин (які виникають, на переконання її автора, С. Познякова, у сфері діяльності органів державної влади у народному господарстві та регулюються нормами адміністративного права [19—21]).

У науковій літературі можна віднайти і певну компромісну позицію в питанні правового

регулювання відносин у галузі управління господарською діяльністю. Харківська дослідниця Т.С. Васильєва визначає як підвиди адміністративно-правового режиму у сфері господарювання¹ правовий режим організації ведення господарської діяльності (сплата податків та обов'язкових платежів, захист економічної конкуренції, захист прав споживачів тощо) і правовий режим дотримання спеціальних умов здійснення окремих видів господарської діяльності (ліцензійно-дозвільні умови). При цьому вона вважає правовий режим господарської діяльності одним із елементів організаційно-господарських відносин, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю [22, с. 15]. Однак така позиція для вчених-адміністративістів скоріше є винятком. Проблема наукової відповіді на розробку концепції «адміністративно-господарських» відносин є досить нагальною.

З того кола «адміністративно-господарських» відносин, які визнаються як такі відповідними дослідниками [9, с. 144], можна виокремити певні групи, відносно яких можливо ставити питання про їх співвідношення з організаційно-господарськими відносинами. Це відносини (за адміністративно-правовою термінологією) у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності, надання публічною адміністрацією адміністративних послуг суб'єктам господарювання [9, с. 144]; між державними органами, органами місцевого самоврядування і суб'єктами господарювання з приводу застосування засобів державного регулювання, надання адміністративно-господарських послуг чи здійснення контролю за господарською діяльністю [3,

¹ Адміністративно-правовий режим господарської діяльності Т.С. Васильєва розуміє як установлену законодавством сукупність адміністративно-правових засобів, процедур, правил діяльності суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, дій чи поведінки останніх щодо реалізації ними своїх прав у сфері виготовлення та реалізації продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, нагляд за дотриманням встановлених правил з метою забезпечення економічної та особистої безпеки та зміцнення економічного зростання громадян і держави в цілому [22, с. 6—7]. Адміністративно-правовий режим вона визнає підгалуззю адміністративного права [22, с. 9].

с. 60] або владні, сервісні й договірні відносини — за класифікацією Є.В. Петрова [23, с. 174—175]. Щодо решти пропонованих груп «адміністративно-господарських» відносин вказане питання не може поставати в силу їх очевидної адміністративно-правової природи.

Отже, велика група організаційно-господарських відносин, визнаних такими у ГК (абз. 2 ч. 2 ст. 176), називаються адміністративістами «адміністративно-господарськими» відносинами. У Німеччині, на досвід якої насамперед орієнтуються відповідні дослідники, відносини у сфері надання суб'єктам господарювання різного роду дозволів та загалом відносини між державою, з однієї сторони, і підприємцем та споживачем — з іншої визнаються в науці предметом регулювання адміністративно-господарського права (публічного господарського права), складової господарського права [24, с. 13, 300—313].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія «адміністративно-господарських» відносин практично не аналізувалась у господарсько-правовій літературі. Можна зустріти лише поодинокі згадки з цього приводу. Наприклад, достатньо давно В.К. Мамутов зазначав, що термін «адміністративно-господарські правовідносини» неточно відображає зміст господарсько-управлінських правовідносин, внаслідок чого вони можуть бути змішані з адміністративними правовідносинами у сфері керівництва господарством [25, с. 109—110]. У рамках дискусії про адміністративно-господарське право, що мала місце наприкінці 1950-х — на початку 1960-х рр., учений стверджував, що незалежно від місця в системі галузей права, правові інститути, які регламентують компетенцію державних органів у вирішенні господарських питань, складають основний зміст «так званого адміністративно-господарського права» [26, с. 263].

О.П. Віхров висловлювався достатньо толерантно на адресу аналізованої теорії, вказуючи на можливість визнання «адміністративно-господарського» права суміжним правовим інститутом для господарського права. Можна, на його думку, визнати адміністративно-господарськими відносини нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [10, с. 82, 83]. Решту відносин у сфері управління господарською діяльністю вчений відносить до господарських відносин.

Щодо організаційно-господарських відносин, то в останнє десятиліття проблематику цих відносин найґрунтовніше розробляв О.П. Віхров [10], правовий статус суб'єктів організаційно-господарських повноважень — І.М. Кравець [27]. До різних аспектів організаційно-господарських відносин звертались прямо чи побіжно Д.В. Задихайло [28], В.М. Коваль [29], інші вчені (у тому числі представники інших галузей правової науки [30]). Розробників сучасної теорії адміністративно-господарських відносин названо вище.

Метою нашого дослідження є аналіз питання про те, наскільки відмінними за змістом, ознаками є відносини, які в різних галузях правової науки характеризуються як організаційно-господарські та «адміністративно-господарські»; чи наявні з точки зору науки господарського права підстави для їх виокремлення поза межі господарсько-правового регулювання. Для цього необхідним вважаємо дослідити історію становлення в правовій науці теорій «адміністративно-господарських» і організаційно-господарських відносин, наявні в сучасній юридичній літературі підходи до розуміння сутності й ознак вказаних відносин. Питання щодо співвідношення організаційно-господарських та «адміністративно-господарських» відносин, серед іншого, розглядатимемо через призму дозвільних відносин у сфері господарювання як різновиду організаційно-господарських зобов'язань (відносин)².

Результати дослідження. Поняття «адміністративно-господарське відношення» на даному етапі законотворення — суто наукове, запозичене із зарубіжного досвіду правового регулювання економічних відносин і таке, що розробляється за відповідними зарубіжними зразками. Дослідники описують історію його опрацювання в радянській науці адміністративного права у довоєнний період [32, 33], відповідна наукова дискусія точи-

² Відносини щодо отримання суб'єктами господарювання документів дозвільного характеру як організаційно-господарські одним із перших в українській правовій літературі кваліфікував О.П. Віхров [10, с. 301]. Автор у коментарі до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» висловлювала аналогічну думку, пропонувала власне визначення поняття дозвільних відносин у сфері господарської діяльності [31, с. 13].

ласть певний час і в післявоєнний період [26, с. 161—163].

Варто зупинитись на основних етапах формування теорії організаційно-господарських відносин, оскільки це питання мало досліджено в науковій літературі, однак його виклад дозволить зрозуміти причини, підстави виникнення теорії, у результаті чого, на нашу думку, можна буде по-новому поглянути і на категорію організаційно-господарських відносин, і на категорію адміністративно-господарських відносин.

Теорія організаційно-господарських відносин (а точніше — господарсько-управлінських) розвивалась у науці господарського права протягом останніх трьох десятиліть існування СРСР і в незалежній Україні. Її започаткування пов'язується з ім'ям видатного вченого-господарника В.К. Мамутова. На певному етапі наукових досліджень він дійшов висновку про необхідність відокремити від адміністративних відносин господарсько-управлінські. На його думку, ці відносини виникають між підприємствами, організаціями та органами, яким вони підпорядковані, і внаслідок госпрозрахункового (економічного, майнового) характеру є видом господарських відносин, хоча за змістом і є відносинами по керівництву господарством і містять елементи «влади й підпорядкування» [25, с. 114—129; 26, с. 251—256]³. Учений вказував на єдність у цих господарських відносинах організаційних і майнових прав, підставою для їхнього виникнення визначав підпорядкування підприємства вищому органу (організаційні відносини у складі господарсько-управлінських відносин) [25, с. 125, 176—177].

Пізніше В.В. Лаптев також визнав зміну характеру відносин між вищестоящими господарськими органами і підприємствами з адміністративного на господарський, акцентуючи

³ У наукових роботах радянського періоду вчений по-слуговується інколи словосполученням «адміністративно-господарський» нарівні з поняттям «господарський», повністю визнаючи господарський характер відносин щодо управління народним господарством (наприклад, «адміністративно-господарські або господарські органи» [26, с. 30]). До числа господарських органів В.К. Мамутов відніс ті, до компетенції яких повністю або переважно відносяться господарська діяльність, господарські питання [25, с. 32—42].

на появі взаємних прав і обов'язків між ними [34, с. 70—71], обґрунтував об'єктивне існування господарсько-управлінських зобов'язань і правовідносин, визначив їх як форму, у якій органи господарського керівництва здійснюють планово-організаційні функції [35, с. 162, 175]. Учений дослідив суб'єктний склад цих правовідносин, їх об'єкт, зміст, класифікацію [35, с. 162—168].

Описані ідеї розвивались і в межах теорії господарських зобов'язань [36]. Ті організаційно-господарські зобов'язання, які нами будуть розглядатись, не трактувались розробниками теорії господарських зобов'язань на початку 1970-х рр. як господарські; господарсько-управлінські зобов'язання вони розуміли як такі, що опосередковують передачу майна (грошових коштів) у відносинах між органами господарського керівництва та підпорядкованими їм підприємствами [36, с. 83—122]. У подальшому О.А. Красавчиков виокремив у числі господарських організаційні відносини, які виникають у зв'язку з упорядкуванням, формуванням інших суспільних відносин, координацією дій їх учасників або формуванням, реорганізацією чи ліквідацією підприємств, установ [37, с. 24]. Теорія господарських зобов'язань розроблялась і в 1980-х рр. Специфікою цих зобов'язань визначалась наявність такого їх різновиду, як господарсько-управлінські зобов'язання, — ті зобов'язання, у формі яких здійснюється виконання органами господарського керівництва планово-організаційних функцій [35, с. 149].

Виокремлення господарсько-управлінських відносин у числі господарських і їхнє визнання не відбулось у радянській науці господарського права одночасно та не було визнано всіма дослідниками в перший час. Учені київської та харківської шкіл господарського права не відразу сприйняли такі ідеї. А.Я. Пилипенко наприкінці 1970-х рр. визнавав адміністративними відносини між виробничими одиницями та місцевими органами влади і управління [38, с. 275]. Аналогічно, І.Є. Красько визначав їх як адміністративні відносини з управління народним господарством [39, с. 11—12]. Показовою є еволюція наукових поглядів з цього питання Г.В. Пронської.

У своїй праці початку 1970-х рр. «Компетенція господарських міністерств Української РСР» вчена кваліфікує відносини між держав-

ними органами і підприємствами як владні, аргументує свою позицію [40, с. 347—349], заперечує ідеї В.В. Лаптева про зміну владного характеру відносин у сфері управління господарством, виникнення паритету у цих відносинах та в кінцевому підсумку — визнання їх господарськими. Дослідниця вказує на владний, субординаційний характер відносин між міністерством і підвідомчими йому підприємствами та організаціями. Однак згодом у своїй докторській дисертації Г.В. Пронська уже визнає більшість вертикальних зв'язків у межах галузевих господарських систем такими, що відповідають формі господарсько-управлінського зобов'язання, яке поєднує субординаційність позицій, юридично владний характер із взаємністю прав і обов'язків сторін, значною правовою самостійністю нижчої ланки, і вказує на необхідність цілеспрямованого нормативного напрацювання форми такого зобов'язання [41, с. 292, 319]. У підручнику з господарського права після здобуття Україною незалежності Г.В. Пронська визначає вертикальні відносини, що складаються в процесі управління господарською діяльністю (наприклад, відносини з ліцензування господарської діяльності), як різновид господарських [42, с. 500].

Автори одного з перших підручників господарського права в Україні у 1990-х рр. (В.С. Щербина, А.Я. Пилипенко) визначали господарські відносини як відносини за участі суб'єктів господарювання і органів управління у процесі організації та здійснення господарської діяльності, хоча відносини між органами державної виконавчої влади і підприємствами при виконанні органами функцій загального управління економікою вони назвали тоді адміністративними [43, с. 15—16]. Через кілька років в одному з найкращих підручників господарського права (за редакції В.К. Мамутова) правовідносини між органами господарського керівництва і підприємствами (об'єднаннями) у сфері господарського керівництва Г.Л. Знаменський визначив як зобов'язальні господарсько-управлінські правовідносини [44, с. 76]. Вони виникають в економічній вертикалі, є відносинами партнерства між органами державного управління і суб'єктами господарювання, де присутній до певної міри владний елемент як результат вимоги суспільного господарського порядку, будуються на взаємних зобов'язаннях сторін [44, с. 32].

Зауважимо, що лише проект ГК в редакції від 2 червня 2000 р. використав уперше термін «організаційно-господарські зобов'язання» [10, с. 204]. Легально поняття організаційно-господарських правовідносин та зобов'язань було визначено в ГК України (ч. 6 ст. 3, чч. 1, 2 ст. 176 ГК).

Щодо історії формування концепції «адміністративно-господарського» правовідношення, то це питання достатньо повно висвітлено в літературі [32, 33]. Тому зосередимось на наукових поглядах учених-адміністративістів — наших сучасників.

Т.М. Кравцова розглядає «адміністративно-господарські» відносини між органами публічної влади та суб'єктами господарювання як такі, що виникають з приводу здійснення органами виконавчої влади та місцевого самоврядування публічно-владних повноважень у сфері господарювання (виконання управлінських функцій в господарській сфері та надання суб'єктам господарювання адміністративних послуг) [3, с. 59]. Одним із інститутів «адміністративно-господарського права» вона пропонує визнати інститут адміністративних послуг для суб'єктів господарської діяльності [3, с. 63].

Є.В. Петров жорстко критикує позицію науковців галузі господарського права щодо розуміння господарських правовідносин, їхніх ознак, трактування організаційно-господарських правовідносин, акцентуючи на нібито застарілості таких наукових поглядів [45]. На його думку, правовідносини у сфері публічного регулювання економіки, пов'язані з реалізацією суб'єктами публічної адміністрації адміністративно-правового інструментарію, володіють ознаками адміністративних правовідносин [45, с. 173]. Дослідник визначив «адміністративно-господарські» правовідносини як урегульовані нормами «адміністративно-господарського» права суспільні відносини, що складаються між публічною адміністрацією та не підпорядкованими (не зв'язаними організаційно) з нею суб'єктами господарювання, у межах яких виконуються завдання, спрямовані на реалізацію публічного інтересу, пов'язаного із забезпеченням економічного розвитку держави [23, с. 179]. На нашу думку, цей вислів значною мірою тожний визначенню організаційно-господарських правовідносин (ч. 6 ст. 3 ГК), тільки

що автор використав адміністративно-правову термінологію.

В.В. Галунько [9, с. 142] і Т.М. Кравцова [2, с. 26], не наводячи особливих аргументів, стверджують, що між органами публічної влади і суб'єктами господарювання виникають відносини, які мають адміністративний характер. Адже «...по-перше, ... в цих відносинах органи виконавчої влади і місцевого самоврядування не є суб'єктами, наділеними господарською компетенцією, а становлять собою органи публічної влади; по-друге, їх діяльність у сфері господарювання пов'язана з публічно-владними повноваженнями, а саме: з виконанням управлінських функцій щодо суб'єктів господарювання (регулювання господарської діяльності та контролю за нею) і з наданням суб'єктам господарювання адміністративних послуг (ліцензування, патентування, реєстрації тощо)» [9, с. 142; 2, с. 26].

Коротко зупинимось на аналізі теорії «адміністративно-підприємницьких» правовідносин, запропонованій дослідником О.В. Климом.

Такі відносини, на його думку, складаються між уповноваженими органами публічної адміністрації та суб'єктами підприємницької діяльності [18]. Учений виділяє ознаки цих відносин: виникають у процесі взаємовідносин суб'єктів підприємницької діяльності з органами публічної адміністрації; мають специфічний суб'єктивний склад (обов'язковий суб'єкт — орган публічної адміністрації, який представляє публічно-правовий інтерес в економічній сфері); характеризуються взаємним зобов'язанням сторін, адже важливо не тільки чітко виконання приписів адміністративно-правових норм суб'єктами підприємництва, але й обов'язок органів влади забезпечити ефективну реалізацію права на здійснення підприємницької діяльності; виникають у процесі реалізації регуляторних функцій держави з метою задоволення приватних і публічних інтересів за ініціативою одного з учасників правовідносин; мають особливий правовий режим забезпечення законності та правового захисту — адміністративного чи судового [18, с. 11]. Однією з форм адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності О.В. Клима визначає здійснення юридично значимих дій (проведення державної реєстрації, видачу дозволів тощо) [18, с. 10].

На нашу думку, наведеним вище ознакам і визначенню «адміністративно-підприємницьких» правовідносин можуть відповідати й організаційно-господарські правовідносини.

Характеризуючи організаційно-господарські зобов'язання, сучасний їх дослідник О.П. Віхров виділяє три групи ознак: 1) притаманні усім правовідносинам зобов'язального характеру; 2) характерні для господарських зобов'язань у цілому; 3) специфічні ознаки організаційно-господарських зобов'язань [10, с. 209—217]. До числа останніх, на його думку, належать:

а) специфічна сфера існування (процес регулювання господарської діяльності та управління нею). Управління господарською діяльністю О.П. Віхров визначає як цілеспрямовану діяльність з організації та забезпечення господарювання відповідно до вимог суспільного господарського порядку, що здійснюється на всіх рівнях національної економічної системи органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, наділеними господарською компетенцією, а також громадянами, громадськими та іншими організаціями, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [10, с. 49]. У сучасній теорії господарського права управління економікою пов'язують з прийняттям компетентним органом юридично значущих рішень з оперативних питань господарського життя незалежно від підпорядкованості об'єкта управління суб'єкту [10, с. 59; 46, с. 411; 47, с. 21; 48, с. 30];

б) особливий суб'єктний склад (суб'єкт господарювання і суб'єкт організаційно-господарських повноважень). Причому важливе значення має те, що у цих відносинах орган державної влади (орган місцевого самоврядування) наділений господарською компетенцією і реалізує цю компетенцію (організаційно-господарські повноваження) безпосередньо щодо суб'єкта господарювання [10, с. 75].

Питання про зміст господарської компетенції та її характер вирішується в науці по-різному [49, с. 58—59]. Щодо характеру господарської компетенції, то І.М. Кравець фактично заперечує її владний характер, вважаючи, що відповідні суб'єкти не уповноважені владно керувати поведінкою суб'єктів господарю-

вання, вони лише (при регулюванні господарської діяльності) упорядковують здійснення їхньої господарської діяльності [50, с. 46]. Водночас інші дослідники займають протилежну позицію, вказуючи на наявність у суб'єктів організаційно-господарських повноважень компетенції з організації господарської діяльності, управління іншими суб'єктами та/або контролю за їхньою діяльністю (Д.В. Задихайло) [28, с. 311];

в) управлінсько-господарський (організаційний) характер дій (утримання від дій), що виступають об'єктами цих зобов'язань;

г) організаційно-майновий характер зобов'язань у тій мірі, у якій вони опосередковують організацію процесу переміщення майна в економіці. В.К. Мамутов зазначав, що такі відносини за змістом є насамперед господарськими, економічними, їх організаційні елементи визначаються їхнім економічним змістом і виконують у них допоміжну роль [51, с. 12, 14].

Розглянемо ознаки «адміністративно-господарських» відносин, які виділяють науковці.

Т.М. Кравцова визначила такі специфічні ознаки: 1) виникають у результаті правового регулювання відносин в процесі здійснення органами державної влади і органами місцевого самоврядування публічно-владних повноважень у сфері господарювання; 2) опосередковують процеси, пов'язані з участю держави в господарській діяльності; 3) особливий суб'єктний склад (обов'язкова участь держави); 4) державно-владний характер відносин (один із суб'єктів наділений державою владними повноваженнями щодо інших учасників); 5) можуть виникати за ініціативою будь-якої сторони [3, с. 61].

Також пропонуються такі ознаки «адміністративно-господарських» відносин [23, с. 176—179]:

1) підпорядкованість одного учасника публічно-правових відносин іншому — суб'єкту владних повноважень (ця ознака стосується лише деяких видів адміністративно-господарських відносин);

2) можуть виникати лише у разі дії публічної адміністрації у спосіб та у межах, встановлених Конституцією та законами України;

3) домінування у відносинах публічного інтересу;

4) зв'язок цих відносин з реалізацією публічних завдань, тобто тих завдань, що відно-

сяться до виняткової компетенції держави в особі її органів або органів місцевого самоврядування [52];

5) зовнішньо-організаційне спрямування таких відносин (вони не можуть виникнути у внутрішньоорганізаційній діяльності публічної адміністрації, їх обов'язковим учасником є суб'єкт господарювання, який не входить до сфери оперативного управління чи відання того або іншого суб'єкта публічної адміністрації).

Як бачимо, адміністративістами не було запропоновано таких ознак «адміністративно-господарських» відносин, які б дозволяли ставити питання про їхню відмінність від організаційно-господарських, поняття, ознаки і види яких уже легально закріплені в законодавстві. Не доводиться заперечувати владний характер повноважень органів державної влади у таких відносинах, наявність у них повноважень із застосування державного примусу — інакше держава як така не могла би існувати у принципі. Можемо говорити лише про дещо різне тлумачення поняття управління економікою (господарською діяльністю) в науках господарського й адміністративного права, а також підкреслення вченими-господарниками наявності в організаційно-господарських правовідносинах не тільки організаційного, а й майнового (економічного) аспекту. Щодо тверджень адміністративістів про перевагу в адміністративно-господарських відносинах публічних інтересів, то навіть визнання цього не означає необхідність зарахування цих відносин до числа адміністративних. Господарське право і законодавство виходить із того, що в процесі регулювання відносин у сфері господарювання мають бути збалансовані приватні й публічні інтереси, що відображено у принципах господарювання, закріплених у ГК (ст. 6). Про це достатньо багато написано у правовій літературі [10, с. 203; 44, с. 37; 53]. Г.В. Пронська зазначала: реалії господарського життя свідчать, що в ньому немає у чистому вигляді ні управлінських, ні товарно-грошових відносин, рафінованих приватних чи публічних інтересів [54, с. 481].

Оскільки зі змісту наукової літератури не вбачається специфіки «адміністративно-господарських» відносин, виникає достатньо давно поставлене питання про співвідношення господарських (зокрема організаційно-госпо-

дарських) та адміністративних відносин. До нього в останні роки звертався О.П. Віхров [10, с. 74—81]. Головним критерієм відмежування цих відносин він визнає те, що в організаційно-господарських правовідносинах компетенція органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи іншого органу щодо суб'єкта господарювання має господарський характер, його повноваження є господарськими, причому він реалізує зазначену компетенцію безпосередньо щодо суб'єкта господарювання [10, с. 75, 76]. Ще один критерій відмежування — те, що організаційно-господарським правовідносинам, на відміну від адміністративних, «... у більшій мірі притаманна допустима диспозитивність, вони виступають як відносини партнерства, учасники яких спрямовують свою діяльність на рішення спільних завдань..., утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі України» [10, с. 79]. На партнерський характер відносин, зокрема, у сферах отримання ліцензій, дозволів, вказують і інші дослідники [55, с. 37—41; 44, с. 32]. Зауважимо, що ще в радянський період Г.Л. Знаменський стверджував: вертикальні господарські відносини будуються не на прямому підпорядкуванні їх сторін, а на їхніх взаємних зобов'язаннях і рівному підпорядкуванні суспільному господарському порядку [56, с. 54—55]. Науковці також підкреслюють поєднання в організаційно-господарських відносинах організаційної та майнової складових, внаслідок чого організаційні відносини у сфері господарювання набули нової якості, що дозволило виділити їх зі сфери адміністративно-правового регулювання [57, с. 27].

Як зазначає О.П. Віхров, питання про розмежування господарських відносин з іншими суміжними відносинами саме по собі «...не має принципового значення у практиці господарювання, а також і у господарсько-правовій теорії... у реальному житті господарські відносини існують поруч з іншими видами відносин...» [10, с. 83—85]. Науковці неодноразово підкреслювали, що не буває «хімічно чистих» галузей права [58, с. 43]. Предмети галузей права перехреснюються. Для підвищення ефективності правового регулювання господарської діяльності велике значення має забезпечення взаємодії норм господарського права з нормами інших галузей [44, с. 35].

В.К. Мамутов зазначав, що система права — це не стільки диференціація, скільки інтеграція правових норм та інститутів. Галузі права мають спільні зони, сфери спільної взаємодії. Узгодження, інтеграція важливіша за теоретичне розмежування [44, с. 37]. Господарське право має серйозний потенціал удосконалення правового регулювання дозвільних відносин у сфері господарської діяльності та інших організаційно-господарських відносин, адже воно базується на поєднанні публічних і приватних елементів у правовому регулюванні.

Висновки. Вважаємо, що легальне визнання господарських правовідносин у сфері управління господарською діяльністю не варто переглядати після десятиріччя доволі успішної дії Господарського кодексу України. Науковці в галузі адміністративного права, як показало наше дослідження, не запропонували переконливих аргументів на користь зміни галузевого регулювання відповідних відносин.

Треба визнати, що у сфері виникнення та реалізації відносин з видачі документів дозвільного характеру, як різновиду відносин з надання адміністративних послуг, наявні окремі аспекти, що потребують адміністративно-правового впливу (питання організації діяльності центрів надання адміністративних послуг, взаємодії дозвільних органів та адміністраторів). Однак це не заперечує господарсько-правової природи цих відносин і необхідності в господарсько-правових механізмах реалізації державного впливу на них.

У дозвільних відносинах наявні елементи, які не можуть бути в принципі врегульовані адміністративно-правовими засобами. Наприклад, відносини з притягнення до відповідальності суб'єктів господарювання, які порушують дозвільне законодавство, регулюються господарським законодавством (розд. V ГК, спеціальні закони); розробки науковців галузі адміністративного права у цій сфері — питання неоднозначне, враховуючи легальність господарсько-правової відповідальності й актуальний стан правового регулювання адміністративної відповідальності.

У закордонній практиці застосовуються механізми обігу прав за деякими документами дозвільного характеру (наприклад, згідно з Законом Грузії «Про ліцензії і дозволи» від 24.06.2005 (п. «д» ст. 3), Законом Казахстану «Про дозволи і повідомлення» від 16.05.2014

(п. 11 ст. 1)), що є перспективним для правового регулювання в Україні. І це питання також не може бути вирішене адміністративно-правовими засобами.

Практика не вимагає накопичення нових кодексів, які би регулювали відносини з управління господарською діяльністю, у тому числі відносини з видачі й анулювання документів дозвільного характеру. Адже законодавчих актів, які регулюють такі відносини, достатньо багато і, зважаючи на їх комплексний характер, не уявляється за можливе скасування цих актів на користь адміністративно-процедурного кодексу чи іншого подібного закону. Чинні законодавчі акти, що регулюють дозвільні відносини у сфері господарської діяльності, потребують удосконалення, узгодження з профільними законами у сфері дозвільної системи та надання адміністративних послуг, і саме таким шляхом найкраще вирішити ці проблеми.

Видається очевидним, що доки практика не сигналізує про складнощі у законодавчому регулюванні організаційно-господарських відносин за допомогою наявного господарсько-правового інструментарію, говорити про розробку нових кодексів і кардинальну зміну галузевого регулювання цих відносин зарано. Як зазначалось вище, на дозвільні відносини у сфері господарської діяльності, як і на інші відносини у сфері управління економікою, адміністративно-правового впливу недостатньо на сучасному етапі розвитку економіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Колпаков В.К. Адміністративно-правові відносини: поняття та види / В.К. Колпаков // Юридичний науковий електронний журнал. — 2013. — № 1. — С. 101—104.
2. Кравцова Т.М. Адміністративно-правові засади здійснення державної політики у сфері господарювання : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Т.М. Кравцова. — Харків : НУВС, 2004. — 36 с.
3. Кравцова Т.М. Державне регулювання господарської діяльності: адміністративно-правові аспекти : монографія / Т.М. Кравцова. — Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2006. — 184 с.
4. Кравцова Т. Правова характеристика відносин, що виникають в сфері державного регулювання господарської діяльності / Т. Кравцова // Право України. — 2004. — № 6. — С. 31—35.
5. Кравцова Т. Правові форми державного регулювання у сфері підприємницької діяльності / Т. Кравцова // Право України. — 2003. — № 12. — С. 45—47.
6. Мельник Р.С. Адміністративно-господарське право як структурний елемент системи адміністративного права: зарубіжний досвід та національні особливості / Р.С. Мельник // Право і безпека. — 2010. — № 2 (34). — С. 55—59.
7. Петров Є.В. Адміністративно-господарське право як підгалузь адміністративного права України : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Є.В. Петров. — Харків : ХНУВС, 2012.
8. Адміністративно-правове регулювання у сфері господарювання (адміністративно-господарське право) : монографія / за заг. ред. В.В. Галуцька / В.В. Галуцько. — Херсон : ХМТ, 2011. — 185 с.
9. Галуцько В.В. Предмет адміністративно-господарського права / В.В. Галуцько // Форум права. — 2011. — № 3. — С. 141—145 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11gvvagr.pdf>
10. Віхров О.П. Організаційно-господарські правовідносини : монографія / О.П. Віхров. — К. : Слово, 2008. — 512 с.
11. Адміністративне право. Академічний курс: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія В.Б. Авер'янов (голова). — К. : Юрид. думка, 2004. — 586 с.
12. Атаманова Ю. Особливості та класифікація засобів правового регулювання інноваційної діяльності / Ю. Атаманова // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — №2. — С. 3—7.
13. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник / С.Г. Стеценко. — К. : Атіка, 2008. — 624 с.
14. Джафарова О.В. Поняття та сутність дозвільних правовідносин: питання сьогодення / О.В. Джафарова // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3-1. — С. 208—211.
15. Романяк М.М. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності у сфері забезпечення екологічної безпеки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М.М. Романяк; Ін-т педагогіки АПН України. — Ірпінь, 2010. — 18 с.
16. Сіверін В.І. Адміністративно-правові засади надання дозвільних послуг суб'єктами публічної адміністрації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.І. Сіверін, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Харків, 2010. — 193 с.
17. Солошкіна І.В. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності щодо підприємництва : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.В. Солошкіна. — Харків : ХНУВС, 2006. — 195 с.
18. Клим О.В. Адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.В. Клим, НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. — К., 2009. — 21 с.
19. Позняков С. Місце і роль норм адміністративного права у системі господарського механізму / С. Позняков // Підприємництво, господарство і право. — 2011. — № 2. — С. 75—78.
20. Позняков С. Поняття і соціальна роль адміністративно-правової регламентації публічних господарських відносин в Україні / С. Позняков // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 7. — С. 35—38.

21. Позняков С. Роль спрямування та координації в адміністративно-правовому регулюванні публічних господарських відносин в Україні / С. Позняков // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 10. — С. 56—59.
22. Васильєва Т.С. Адміністративно-правовий режим господарської діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Т.С. Васильєва; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Харків, 2011. — 20 с.
23. Петров Є.В. До питання про поняття та основні риси адміністративно-господарських відносин / Є.В. Петров // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. — 2012. — № 4. — С. 170—179.
24. Штобер Рольф. Хозяйственно-административное право. Основы и проблемы. Мировая экономика и внутренний рынок; пер. с нем. / Р. Штобер. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 400 с.
25. Мамутов В.К. Предприятие и вышестоящий хозяйственный орган / В.К. Мамутов. — М. : Юридическая литература, 1969. — 240 с.
26. Мамутов В.К. Компетенция государственных органов в решении хозяйственных вопросов промышленности / В.К. Мамутов. — М. : Юридическая литература, 1964. — 268 с.
27. Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських зобов'язань / І.М. Кравець. — К. : Юрінком Інтер, 2010. — 240 с.
28. Задихайло Д.В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави : монографія / Д.В. Задихайло. — Харків : Юрайт, 2012. — 456 с.
29. Коваль В.М. Організаційно-господарські відносини і зобов'язання / В.М. Коваль // Економіка та право. — 2011. — № 3. — С. 59—62.
30. Любченко П.М., Організаційно-господарські повноваження: проблеми теорії та практики / П.М. Любченко, Ю.М. Берездецький // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. — 2013. — № 6—2. — Т. 2. — С. 28—31.
31. Дозвільна система у сфері господарської діяльності: науково-практичний коментар Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»: законодавство: судова практика: наук.-практ. посіб. / К.І. Апанасенко. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 312 с.
32. Петров Є.В. Историчні передумови становлення вітчизняного адміністративно-господарського права / Є.В. Петров // Право і безпека. — 2012. — № 3 (45). — С. 48—54.
33. Петров Є. Историчний погляд на концепцію радянського господарсько-адміністративного права / Є.В. Петров // Юридична Україна. — 2013. — № 2. — С. 31—37.
34. Лаптев В.В. Правовое положение хозяйственных органов в новых условиях / В.В. Лаптев // Советское государство и право. — 1968. — № 12. — С. 70—78.
35. Хозяйственное право. Общие положения / Под наук. ред. В.В. Лаптева / В.В. Лаптев. — М. : Наука, 1983. — 288 с.
36. Танчук И.А., Хозяйственные обязательства / И.А. Танчук, В.С. Ефимочкин, Т.Е. Абова. — М. : Юридическая литература, 1970. — 218 с.
37. Хозяйственное право / Под ред. В.П. Грибанова, О.А. Красавчикова / В.П. Грибанов, О.А. Красавчиков. — М. : Юридическая литература, 1977. — 480 с.
38. Пилипенко А.Я. Правовое регулирование внутривоздушных отношений в производственном объединении // Вибране: Зб. : До 40-річчя утворення каф. госп. права / А.Я. Пилипенко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : Освіта України, 2013. — С. 231—376.
39. Красько И.Е. Актуальные проблемы советского хозяйственного права / И.Е. Красько. — Харків : Вища школа, 1976. — 112 с.
40. Пронська Г.В. Компетенція господарських міністерств Української РСР // Пронська Г.В. Вибране / Г.В. Пронська. — К. : Освіта України, 2013. — С. 325—435.
41. Пронская Г.В. Проблемы правовой организации отраслевых хозяйственных систем Украинской ССР : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Грациэлла Васильевна Пронская; Киевский госуд. Универс. им. Т. Шевченко. — К., 1984. — 50 с.
42. Пронская Г.В. Хозяйственное право (Конспект лекций) // Пронська Г.В. Вибране / Г.В. Пронська. — К. : Освіта України, 2013. — 696 с. — С. 485—694.
43. Пилипенко А.Я., Щербина В.С. Господарське право / А.Я. Пилипенко, В.С. Щербина. — К. : Вентурі, 1996. — 288 с.
44. Хозяйственное право: Учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; под ред. Мамутова В.К. / В.К. Мамутов. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 912 с.
45. Петров Є.В. Від господарських до адміністративно-господарських правовідносин: деякі аспекти становлення наукової концепції / Є.В. Петров // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. — 2011. — № 4. — С. 167—173.
46. Беляневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О.А. Беляневич. — К. : Юрінком Інтер 2006. — 592 с.
47. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій / О.М. Вінник. — К. : Атіка, 2004. — 624 с.
48. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. — 5-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 600 с.
49. Апанасенко К.І. Правова природа прав за документами дозвільного характеру: постановка питання / К.І. Апанасенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Юридичні науки. — 2015. — № 2 (101). — С. 56—64.
50. Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. / за ред. В.С. Щербини / В.С. Щербина. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 528 с.
51. Мамутов В.К. Экономика и право. Сборник научных трудов / В.К. Мамутов. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.
52. Мельник Р.С. Ще раз про сутність та ознаки публічно-правових відносин / Р.С. Мельник // Вісник Вишого адміністративного суду України. — 2008. — № 4. — С. 55—64.
53. Мамутов В. Посилення публічних засад у правовому регулюванні господарської діяльності / В. Мамутов // Право України. — 2009. — № 9. — С. 83—94.

54. Пронская Г.В. О профессионализме и нравственности в научном споре // Пронська Г.В. Вибране / Г.В. Пронська. — К. : Освіта України, 2013. — 696 с. — С. 477—484.
55. Партнерство публічної влади, громадськості та приватного сектору у процесах місцевого розвитку : Монографія / Є.О. Фишка, О.В. Бойко-Бойчук, В.М. Вакуленко та ін.; За ред. Є.О. Фишка. — К. : Вирій, 2003. — 168 с.
56. Знаменский Г.Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития / Г.Л. Знаменский. — К. : Наук. думка, 1996.
57. Господарське право : підручник / за ред. О.П. Подчерковного. — 2-ге вид., доп. і перероб. / О.П. Подчерковний. — Харків : Одиссей, 2011. — 640 с.
58. Толстой Ю.К. О преподавании гражданского права на современном этапе / Ю.К. Толстой // Преподавание гражданского права в современных условиях. — СПб., 1999. — С. 42—48.

REFERENCES

1. Kolpakov V.K. (2013), *Administrativno-pravovi vidnosyny: ponyattya ta vydy*, [Administrative legal relations: concept and kinds], *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*, vol. 1, pp. 101-104.
2. Kravtsova T.M. (2004), *Administrativno-pravovi zasady zdiysnennya derzhavnoyi polityky u sferi hospodaryuvannya* [Administrative legal base of the state policy' realization in a sphere of economic work], PhD. diss., Administrative law and process; financial law; information law, National university of internal affairs, Kharkiv, Ukraine.
3. Kravtsova T.M. (2006), *Derzhavne rehulyuvannya hospodars'koyi diyal'nosti: administrativno-pravovi aspekty* [The state regulation of an economic activity: administrative legal aspects], VVP Mriya TOV, Sumy, Ukraine.
4. Kravtsova T.M. (2004), *Pravova kharakterystyka vidnosyn, shcho vnykayut' v sferi derzhavnoho rehulyuvannya hospodars'koyi diyal'nosti* [Legal characteristic of relations that arose in a sphere of state regulation of economic work], *Pravo Ukrainy*, vol. 6, pp. 31-35.
5. Kravtsova T. (2003), *Pravovi formy derzhavnoho rehulyuvannya u sferi pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti* [Legal forms of the state regulation in a sphere of enterprising], *Pravo Ukrainy*, vol. 12, pp. 45-47.
6. Mel'nyk R.S. (2010), *Administrativno-hospodars'ke pravo yak strukturnyy element systemy administrativnoho prava: zarubizhnyy dosvid ta natsional'ni osoblyvosti* [Administrative economic law as structural element of the system of administrative law: foreign experience and national peculiarities], *Pravo Ukrainy*, vol. 2 (34), pp. 55-59.
7. Petrov Ye.V. (2012), *Administrativno-hospodars'ke pravo yak pidhaluz' administrativnoho prava Ukrainy* [Administrative economic law as a sub-branch of Ukrainian administrative law], Doc. diss., Administrative law and process; financial law; information law, Kharkiv national university of internal affairs, Kharkiv, Ukraine.
8. Galun'ko V.V. (ed.) (2011), *Administrativno-pravove rehulyuvannya u sferi hospodaryuvannya (administrativno-hospodars'ke pravo)* [The administrative legal regulation in a sphere of economic work (administrative economic law)], HMT, Kherson, Ukraine.
9. Galunko V.V. (2011), *Predmet administrativno-hospodars'koho prava* [Object of administrative economic law], *Forum prava*, vol. 3, pp. 141-145, available at: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/1lgvtagp.pdf> (Accessed 03 October 2016).
10. Vikhrov O.P. (2008), *Orhanizatsiyno-hospodars'ki pravovidnosyny* [Organizational economic relations], Pub. House "Slovo", Kyiv, Ukraine.
11. Aver'yanov V.B. (ed.) (2004), *Administrativne pravo. Akademichnyy kurs: Tom 1. Zahal'na chastyna* [Administrative law. Academic course: Volume 1. Common part], *Yurydychna dumka*, Kyiv, Ukraine.
12. Atamanova Yu. (2008), *Osoblyvosti ta klasyfikatsiya zasobiv pravovoho rehulyuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti* [Peculiarities and classification of means of legal regulation of innovative activity], *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 2, pp. 3-7.
13. Stetzenko S.G. (2008), *Administrativne pravo Ukrainy: Navchal'nyy posibnyk* [Administrative law of Ukraine: instructional book], Atika, Kyiv, Ukraine.
14. Dzharafarova O.V. (2013), *Ponyattya ta sutnist' dozvil'nykh pravovidnosyn: pytannya s'ohodennya* [The concept and sense of permissive legal relations: questions of nowadays], *Porivnyal'no-analitychne pravo*, vol. 3-1, pp. 208-211.
15. Romanyak M.M. (2010), *Administrativno-pravovi zasady dozvil'noyi diyal'nosti u sferi zabezpechennya ekolohichnoyi bezpeky* [Administrative legal base of permissive activity in a sphere of ecological security], PhD. diss., Administrative law and process; financial law; information law, Institute of pedagogy of Ukrainian Academy of pedagogical sciences, Irpin', Ukraine.
16. Siverin V.I. (2010), *Administrativno-pravovi zasady nadannya dozvil'nykh posluh sub'yehtamy publichnoyi administratsiyi* [Administrative legal base of the permissive services' giving by public administration' subjects], PhD. diss., Administrative law and process; financial law; information law, Kharkiv national university of internal affairs, Kharkiv, Ukraine.
17. Soloshkina I.V. (2006), *Administrativno-pravovi zasady dozvil'noyi diyal'nosti shchodo pidpryyemnytstva* [Administrative legal base of the permissive activity in a sphere of enterprising], PhD. diss., Administrative law and process; financial law; information law, Kharkiv national university of internal affairs, Kharkiv, Ukraine.
18. Klym O.V. (2009), *Administrativno-pravove rehulyuvannya pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti v Ukraini* [Administrative legal regulation of the enterprising in Ukraine], PhD. diss., Administrative law and process; financial law; information law, National academy of sciences, Institute of state and law named by Koretzkiy V.M., Kyiv, Ukraine.
19. Pozhnyakov S. (2011), *Mistse i rol' norm administrativnoho prava u systemi hospodars'koho mekhanizmu* [The place and role of administrative legal norms in the system of economic mechanism], *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 2, pp. 75-78.
20. Pozhnyakov S. (2012), *Ponyattya i sotsial'na rol' administrativno-pravovoyi rehlementatsiyi publichnykh hospodars'kykh vidnosyn v Ukraini* [The concept and social role of administrative legal regulation of public economic relations]

- tions in Ukraine], *Pidpryyemnystvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 7, pp. 35-38.
21. Pozhnyakov S. (2012), *Rol' spryamuvannya ta koordynatsiyi v administratyvno-pravovomu rehulyuvanni publichnykh hospodars'kykh vidnosyn v Ukraini* [The role of strategy and coordination in administrative legal regulation of public economic relations in Ukraine], *Pidpryyemnystvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 10, pp. 56-59.
 22. Vasylyeva T.S. (2011), *Administratyvno-pravovyy rezhym hospodars'koyi diyal'nosti v Ukraini* [Administrative legal regime of economic activity in Ukraine], PhD. diss., Administrative law and process; financial law; information law, Kharkiv National University of internal affairs, Kharkiv, Ukraine.
 23. Petrov Ye.V. (2012), *Do pytannya pro ponyattya ta osnovni rysy administratyvno-hospodars'kykh vidnosyn* [About question of the concept and main characteristics of administrative economic relations], *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*, vol. 4, pp. 170-179.
 24. Shtober Rol'f (2008), *Hozhajstvenno-administrativnoe pravo. Osnovy i problemy. Mirovaya jekonomika i vnutrennij rynek* [Economic administrative law. The base and problems. World economic and internal market], *Volters Kluver*, Moscow, Russia.
 25. Mamutov V.K. (1969), *Predpriyatye i vyshestojashhij hozhajstvennyj organ* [The enterprise and senior economic organ], *Yuridicheskaya literatura*, Moscow, Russia.
 26. Mamutov V.K. (1964), *Kompetentsiya gosudarstvennykh organov v reshenii khozyaystvennykh voprosov* [The competence of states organs in the deciding of industrial economic questions], *Yuridicheskaya literatura*, Moscow, Russia.
 27. Kravetz I.M. (2010), *Pravove stanovyshche sub'yektiv orhanizatsiyno-hospodars'kykh zobov'yazan'* [The legal status of the subjects of organizational economic obligations], *Yurinkom Inter*, Kyiv, Ukraine.
 28. Zadykhaylo D.V. (2012), *Hospodars'ko-pravove zabezpechennya ekonomichnoyi polityky derzhavy: monohrafiya* [The economic legal provision of the state economic policy: monograph], *Yurayt*, Kharkiv, Ukraine.
 29. Koval' V.M. (2011), *Orhanizatsiyno-hospodars'ki vidnosyny i zobov'yazannya* [Organizational economic relations and obligations], *Ekonomika ta pravo*, vol. 3, pp. 59-62.
 30. Lyubchenko P.M., Berezdets'ky Yu.M. (2013), *Orhanizatsiyno-hospodars'ki povnovazhennya: problemy teorii ta praktyky* [Organizational economic competence: problems of theory and practice], *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser. «Yurysprudentsiya», no. 6-2, vol. 2, pp. 28-31.
 31. Apanasenko K.I. (2012), *Dozvil'na sistema u sferi hospodars'koyi diyal'nosti: nauково-praktychnyy komentar Zakonu Ukrainy "Pro dozvil'nu systemu u sferi hospodars'koyi diyal'nosti": zakonodavstvo: sudova praktyka: nauk.-prakt. posib.* [The permissive system in a sphere of economic work: scientific practical commentary of Ukrainian Law «About permissive system in a sphere of economic work»: legislation: court's practice: scientific practical book], *Yurinkom Inter*, Kyiv, Ukraine.
 32. Petrov Ye.V. (2012), *Istorychni peredumovy stanovlennya vitchyznyanoho administratyvno-hospodars'koho prava* [Historical reasons of the formation of domestic administrative economic law], *Pravo i bezpeka*, vol. 3 (45), pp. 48-54.
 33. Petrov Ye. (2013), *Istorychnyy pohlyad na kontseptsiyu radyans'koho hospodars'ko-administratyvnoho prava* [Historical approach to the concept of Soviet administrative economic law], *Yurydychna Ukrainy*, vol. 2, pp. 31-37.
 34. Laptev V.V. (1968), *Pravovoe polozhenie hozhajstvennykh organov v novykh usloviyakh* [Legal status of economic organs in new conditions], vol. 12, pp. 70-78.
 35. Laptev V.V. (1983), *Khozyaystvennoe pravo. Obshchye polozheniya* [Economic law. Common thesis], *Nauka*, Moscow, Russia.
 36. Tanchuk Y.A., Efimochkin V.S., Abova T.E. (1970), *Hozhajstvennye objazatel'stva* [Economic obligations], *Yuridicheskaya literatura*, Moscow, Russia.
 37. Gribov V.P., Krasavchikov O.A. (ed.) (1977), *Khozyaystvennoe pravo* [Economic law], *Yuridicheskaya literatura*, Moscow, Russia.
 38. Pilipenko A.Ya. (2013), *Pravovoe regulirovanie vnutrihozhajstvennykh otnoshenij v proizvodstvennom obedinenii* [Legal regulation of internal economic relations in an industrial corporation], *Vybrane: Zb. : Do 40-richchya utvorenniya kaf. hosp. prava Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka*, *Osvita of Ukraine*, Kyiv, Ukraine.
 39. Kras'ko I.E. (1976), *Aktual'nye problemy sovetskogo hozhajstvennogo prava* [Actual problems of the Soviet economic law], *Vyscha shkola*, Kharkiv, Ukraine.
 40. Pronskaya G.V. (2013), *Kompetentsiya hospodars'kykh ministerstv Ukrainy'skoyi RSR* [The competence of economic ministries of Ukrainian RSR], *Osvita of Ukraine*, Kyiv, Ukraine, pp. 325-435.
 41. Pronskaya G.V. *Problemy pravovoy organizatsii otraslevykh hozhajstvennykh sistem Ukrainskoj SSR* [Problems of legal organization of branch's economic system of Ukrainian RSR], abstract PhD. diss., *Economic law and process*, *Kyiv state university named by Taras Shevchenko*, Kyiv, Ukraine.
 42. Pronskaya G.V. (2013), *Khozyaystvennoe pravo (konspekt lektsij)* [Economic law (The scheme of lectures)], *Vybrane: Zb. : Do 40-richchya utvorenniya kaf. hosp. prava Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka*, *Osvita of Ukraine*, Kyiv, Ukraine.
 43. Pylypenko A.Ya., Scherbyna V.S. (1996), *Hospodars'ke pravo* [Economic law], *Venturi*, Kyiv, Ukraine.
 44. Mamutov V.K., Znamenskiy G.L., Khakhulin V.V. and other (2002), *Khozyaystvennoe pravo* [Economic Law], in Mamutov V.K. (ed), *Yurinkom Inter*, Kyiv, Ukraine.
 45. Petrov Ye.V. (2011), *Vid hospodars'kykh do administratyvno-hospodars'kykh pravovidnosyn: deyaki aspekty stanovlennya naukovoji kontseptsiyi* [From economic to administrative economic legal relations: some aspects of scientific conception's formation], *Problemy pravoznavstva ta pravookhoronnoyi diyal'nosti*, vol. 4, pp. 167-173.
 46. Belyanevich O.A. (2006), *Hospodars'ke dohovirne pravo Ukrainy (teoretychni aspekty)* [Economic contract law of Ukraine (theoretical aspects)], *Yurinkom Inter*, Kyiv, Ukraine.
 47. Vinnyk O.M. (2004), *Hospodars'ke pravo: Kurs lektsiy* [Economic law: course of lectures], *Atika*, Kyiv, Ukraine.
 48. Scherbyna V.S. (2012), *Hospodars'ke pravo: pidruchnyk* [Economic law: textbook], *Yurinkom Inter*, Kyiv, Ukraine.
 49. Apanasenko K.I. (2015), *Pravova pryroda prav za dokumentamy dozvil'noho kharakteru: postanovka pytannya*

- [The legal nature of rights providing by permit documents: problem's definition], *Visnyk Kyuyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya "Yurydychni nauky"*, vol. 2 (101), pp. 56-64.
50. Scherbyna V.S. (ed.) (2012), *Aktual'ni problemy hospodars'koho prava: navch. posib.* [Actual problems of economic law: ed. book], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
51. Mamutov V.K. (2003), *Ekonomyka u pravo. Sbornik nauchnyh trudov* [Economics and law. Sbornik nauchnyh trudov], Yuryнком Ynter, Kyiv, Ukraine.
52. Mel'nyk R.S. (2008), *Shche raz pro sutnist' ta oznaky publichno-pravovykh vidnosyn* [Repeating sense and signs of public legal relations], *Visnyk Vysshchoho administratyvnoho sudu Ukrayiny*, vol. 4, pp. 55-64.
53. Mamutov V.K. (2009), *Posylennya publichnykh zasad u pravovomu rehulyuvanni hospodars'koyi diyal'nosti* [Enforcement of public base in legal regulation of economic work], *Pravo Ukrayiny*, vol. 9, pp. 83-94.
54. Pronskaya G.V. (2013), *O professionalizme i npravstvennosti v nauchnom spore* [About professionalism and moral in scientific discussion]. *Vybrane: Zb. : Do 40-richchya utvorennya kaf. hosp. prava Kyuyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka*, Osvita of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
55. Physhko Ye.O., Boyko-Boychuk O.V., Vakulenko V.M. and other (2003), *Partnerstvo publichnoyi vlady, hromads'kosti ta pryvatnoho sektoru u protsesakh mistsevoho rozvytku* [Partnership of public power, society and private sector in processes of local development: Monograph], in Physhko Ye.O. (ed.), *Vyriy*, Kyiv, Ukraine.
56. Znamenskiy G.L. (1996), *Hozhajstvennoe zakonodatel'stvo Ukrainy: formirovanie i perspektivy rozvittija* [Economic legislation of Ukraine: formation and perspectives of development], *Naukova dumka*, Kyiv, Ukraine.
57. Podtzerkovnyi O.P. (2011), *Hospodars'ke pravo: Pidruchnyk* [Economic law: textbook], Odissey, Kharkiv, Ukraine.
58. Tolstoj Yu.K. (1999), *O prepodavanii grazhdanskogo prava na sovremennom jetape* [About teaching of civil law in contemporary stage], *Prepodavanie grazhdanskogo prava v sovremennykh uslovijah* [The teaching of civil law in contemporary conditions], Sankt-Peterburg, Russia.

Надійшла 07.10.2016

Е.И. Апанасенко

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов

ОТДЕЛЬНЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИОННО-ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ (НА ПРИМЕРЕ РАЗРЕШИТЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ)

Анализируются теоретические вопросы организационно-хозяйственных отношений в свете новой теории так называемых административно-хозяйственных отношений, признаки организационно-хозяйственных отношений соотносятся с предложенными в литературе признаками «административно-хозяйственных» отношений. Также критически анализируется вопрос о необходимости специального административно-правового регулирования «административно-хозяйственных» отношений в системе законодательства Украины.

Ключевые слова: организационно-хозяйственные отношения, «административно-хозяйственные» отношения, разрешительные отношения, «административно-хозяйственное» право, хозяйственная компетенция.

K.I. Apanasenko

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv

SOME THEORETICAL QUESTIONS OF ORGANIZATIONAL ECONOMIC RELATIONS (WITH AN EXAMPLE OF PERMISSIVE RELATIONS IN A SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY)

Theory of organizational economic relations is analyzed in the article in terms of so called administrative economic relations, peculiarities of organizational economic relations are compared with peculiarities of «administrative economic» relations that are defined in a scientific literature. Also author critically analyzed a question about necessity of special administrative legal regulation of «administrative economic» relations in Ukrainian legislative system.

Keywords: organizational economic relations, «administrative economic» relations, permissive relations, «administrative economic» law, economic power.